I-L-24-1

I - L - 24 - I

कलमखुश
फाईल

Lot No. 24

ગુજરાતી (સામાન્ય)

ભાગ - ૫ મો

સપ્ટેમ્બર -

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

શ્રી:

મોજીદડ, વાયા ચુડા.
કાઠિયાવાડ

શ્રીમાન્ સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ,

નાયબ વડા પ્રધાન - ન્યુ દીલ્હી

શુભાશિર્વાદ સાથ જણાવવાનું કે આપના હસ્તક હમણાં હમણાં બહુજ સારાં કાર્યો થયાં છે તે જાણી બહુજ આનંદ થાય છે. આપની હોશિયારી મુજબ આરઝી હુકુમતની જુનાગઢ માટે સ્થાપના થઈ અને અંતે સૌરાષ્ટ્રની પવિત્ર ભૂમિ ઉપરથી પાકીસ્તાન દૂર થયું. તે માટે આપને સહસ્ત્રશઃ ધન્યવાદ છે. [આર્ય પ્રજા કહો કે હિંદુ પ્રજા કહો તે બંને એકજ સમાન છે છતાં આર્ય પ્રજા શબ્દ હિંદુ પ્રજા શબ્દથી વિશેષ પવિત્ર છે તેથી આ પત્રમાં આર્ય પ્રજા શબ્દ હિંદુ પ્રજાને બદલે વાપર્યો છે.] આર્ય પ્રજાના ઘણાં પવિત્ર પ્રાચીન સંસ્મરણો છે. ઘણાં પવિત્ર તીર્થ સ્થાનો છે. જે સ્થાનોએ અનેક ઋષિમુનિઓ અને સંત મહાત્માઓએ પરમાત્માને તપ અને યોગ દ્વારા સાક્ષાત્કાર કર્યો હતો તે ભૂમિ પાકીસ્તાન - મુસ્લીમસ્તાન માં જાય એ વિચારથીજ આર્ય પ્રજાના ધર્મચિંતકોના હૃદયમાં આઘાત થતો હતો પણ હવે તે આઘાત દૂર થયો છે. અને તેમાં પણ તમામ પાટણ ને આર્યજનો વગેરે તેને તેમનું કલંક [illegible] થયું કે આર્યપ્રજાના અને તેમાં પણ ખાસ કરીને ક્ષત્રિયના રક્ષક રૂપે ઇષ્ટદેવ ભગવાન મહાદેવ શ્રી સોમનાથના ખંડિત થયેલા મંદિરમાં કુતરાંઓ સુતાં હોય અપવિત્ર વસ્તુઓ પણ હોય આ દૃશ્ય જોઈ આપની પવિત્રતાનું તેમજ આપણી પ્રજા ઉદારદિલ શ્રી સોમનાથ મહાદેવના ભયંકર અપમાનનું ભાન થયું. હૃદયમાં ઘણો આઘાત થયો હોય તેમ દુઃખ અનુભવ્યું ત્યારથી ઉદ્ધાર કરવાના હતા. આપનું લક્ષ્ય તે તરફ ખેંચાયું. અને આર્યસંસ્કૃતિનું ભયંકર અપમાન સૌરાષ્ટ્રની પવિત્ર ભૂમિ ઉપરથી દૂર કરવા આપના હૃદયમાં પ્રેરણા થઈ. તે માટે જ્યારે કુદરતી શરૂઆત થઈ અને હવે તો નિશ્ચય થઈ ગયું છે કે સત્વર શ્રી સોમનાથ મહાદેવના પવિત્ર મંદિરનો સાક્ષાત જીર્ણોદ્ધાર થશે

2. આ કાર્ય માટે તો આપને લક્ષશઃ ધન્યવાદ છે. [illegible] ઇસ્લામધર્મ પ્રવર્તકોમાં કોઈ ગઝનવી જેવો આવ્યો હતો, અને આર્ય પ્રજાના રક્ષકો જે ક્ષત્રિય રાજવંશોના તેના ભિન્નવાદનો લાભ લઈ સૌથી શ્રેષ્ઠ ભારતવર્ષના માન્ય દેવ શ્રી સોમનાથ મહાદેવના મંદિરનો ધ્વંસ કરી તેમાંથી અગણિત લક્ષ્મી લઈ ચાલ્યો ગયો હતો, જોકે તે તો સ્વકાળમાં મરણ પામ્યો હતો પણ તેણે જે કુકર્મ કર્યું તેની વિધિની હજુ શુદ્ધિ થઈ છે. તે શ્રી સોમનાથ મહાદેવના ભગ્ન મંદિર સાથે આપનું નામ ભાવનાથી જોડાયેલું રહેવાનું છે કે જેથી આપના મનમાં પુનઃ તે મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર કરવાનો પવિત્ર સંકલ્પ સ્ફૂર્યો. શુભ કાર્યમાં અનેક વિઘ્નો આવે છે તેમ આ કાર્યમાં પણ વિઘ્નનો આવશે જ. પણ તે સંકલ્પ હવે પાર પાડવા આપ પૂર્ણ પ્રયત્ન કરશો. ભગવાન મહેશ્વર શ્રી સદાશિવ મૃત્યુંજય મહાદેવ તમારું આયુષ્ય વિશેષ વધારે અને આપના હસ્તથી તે મંદિરની ઉદ્ઘાટન વિધિ થાય અને મહાન સમારંભ સાથે ત્યાં શ્રી સોમનાથદેવની પુનઃ પ્રતિષ્ઠા થાય.

શ્રી સોમનાથ મહાદેવના જીર્ણોદ્ધાર સાથે આરબ(?) સંસ્કૃત વિદ્યાનું મથક પણ બનાવવું અને ત્યાં પ્રાચીન વિદ્યાનું સંશોધન થાય તેમજ દેશાવરોમાંથી [illegible] ત્યાં [illegible] કરી ભારતવર્ષની પ્રજાની તેમજ [illegible] ઉત્કર્ષ થાય તેવું [illegible] ત્યાં કરે તેવી વ્યવસ્થા કરવાનો પણ [illegible] માં આવ્યો છે તે [illegible] પ્રયાસ છે. આ કાર્ય માટે શ્રી [illegible] શ્રી [illegible] તેમજ શ્રી [illegible] ને પણ ધન્યવાદ ઘટે છે અને ભગવાન મહેશ્વર તેઓશ્રીઓને દીર્ઘાયુષ્ય અર્પે અને તેઓના હસ્તથી તે શુભ કાર્ય પૂર્ણ થાય.

હાલનું આર્ય પ્રજામાં ઉદારતાનો અતિરેક છે. તે ધાર્મિક વ્યવહારમાં તો ઠીક છે પણ રાજનીતિ જેવા કાર્યોમાં પણ આ ઉદારનીતિથી આર્ય પ્રજાને પરિણામે તો નુકશાન થયું છે તેવું આપણે ઇતિહાસ ઉપરથી જાણીએ છીએ. મહમદ ગીઝનીને એક વખત પૃથ્વીરાજે હરાવ્યો પણ તે [illegible] સ્વભાવવાળી મુસ્લીમ પ્રકૃતિ [illegible] તેના વાક્યોમાં તેનો [illegible] જાણીતો છે. અતિ વિનય વાતમાં [illegible] પણ તેઓનાં હૃદય [illegible] વસ્તુ હોય છે. તે મહમદ ગીઝનીએ એક વખત [illegible] માગી અને અતિ ઉદારતાના અતિભાવમાં પૃથ્વીરાજે તેને એક વખત છોડી મૂક્યો. પણ ૧૮મી વખત પૃથ્વીરાજના હાર થતાં તે મહમદે પૃથ્વી

રાજને, એક વખત પણ ન છોડયો. પુરુષોત્તમ ફેંકાયા આ જગતમાં [illegible] છે. વિશ્વાસી આર્યપ્રજા મુસ્લિમ તેમજ અંગ્રેજ પ્રજાની સામે વિશ્વાસઘાતે ગુલામ પ્રજા રહી. તે ઉદારતાના દિવસોમાં પુરુષાર્થને તો જાણે ફક્ત રાખી મૂક્યું હોય તેવી ભરી ઉદારતાથી જોઈ રાખી અને તેનાથી] પણ હિંદુપ્રજાને સહિષ્ણુતાવશ થઈ ગુલામ રહેવું પડ્યું. તે આક્રમકોએ ભારતભૂમિમાં આવી અનેક આર્યસ્ત્રીઓના શીલનો ભંગ કર્યો અને આર્યોને મુસલમાન કે ખ્રિસ્તી બનાવ્યા અને અગણ્ય ગાયોની કતલ કરી. ભૂલ નાની હતી પણ પરિણામ બહુ ભયંકર આવ્યું.

તેવોજ સમય અત્યારે પુનઃ ઉપસ્થિત થયો છે. ભારતવર્ષનો ભાગો એવો ભાગ તે મુસલમાનોએ આજે આટલાં વર્ષના પ્રયત્નો પછી પાકિસ્તાન નામે મેળવ્યો છે. ત્યાં રહેનાર આર્યનર નારી [illegible] અત્યારે સલામત નથી. એવો એક બીજો ભાગ લઈને બેઠેલા પણ પણ હિંદુસ્તાનમાં તેઓની સંખ્યા લાખ કરોડોની છે. જે સંખ્યાને તેઓ આગેવાન તેના હિંદુસ્તાનમાં પાકિસ્તાનમાં જેમ આપણી વર્તે છે તેમ વર્તન કરવા તત્પર થયા છે અને તેનાં સાક્ષાત્ દૃષ્ટાંત આસામ ઉપર આક્રમણ આસામમાં દેખાયું. જેમ પાકિસ્તાનની પ્રદેશ નામની સરહદની ગણાતી વાત કરે અને [illegible] [illegible] નથી ઉદારતાના [illegible] આવશે તો તે વાત પણ ૫૦ વર્ષે રાખ્યા પછી અને [illegible] હિંદુઓ પુનઃ પાકિસ્તાન [illegible].

અત્યારે ગાંધીજી અને પંડિત જવાહરલાલ નહેરુની ઉદારતાની અત્યારે ભારતમાં પ્રશંસા થશે પણ રાજનીતિમાં એ અતિ ઉદારતાની જરૂર નથી તે ઉદારતા ભાવિ રહેલી આર્યપ્રજાનો આવતા ૫૦ કે ૧૦૦ કે પણ તેથી થોડાં વર્ષે વર્ષો પણ નાશ કરાવી નાખશે. પુરુષાર્થ અત્યારે મહાત્મા ગાંધીજીના ફેલાયેલા સૂત્રનો હશે ત્યારે તેની સૌ પ્રશંસા તો કરતા હશે પણ તેમનાસ્થાને એ ઉદારતા વાપરી તેનું પરિણામ આ પણ આટલાં વર્ષો પછી પણ અનુભવમાં આવે તેમ, વિ. સં. ૧૫૮૬–૭૭–૭૮ માં વપરાયેલી અંગ્રેજ અને પંડિતજીની અત્યારની અતિ ઉદારતાનું ફળ પરિણામ આપણી ભાવિ આર્યપ્રજાને અનુભવવું પડશે. તેના અનુભવ વખતે હિંદુપ્રજા બહુ ભારતવર્ષમાં ઘણુંજ [illegible] તેની સ્ત્રીઓ તરફ ભારે [illegible] માન નહિ હોય અને તેઓ મુસલમાનમાં વટલાતા જતા હશે અને સંખ્યામાં ઓછા થતા જતા હશે.

૫ બહુ પ્રજાઓને આ સ્થિતિમાં પોતાનો દેશ છે પણ ઇ. સ. ૧૯૪૭ થી આર્ય-હિંદુ પ્રજા એ નામથી ઓળખાતી પ્રજાને પોતાનો દેશ રહેતો નથી. અને બહુ બીજી પ્રજાઓ ખરેખર રહેતી હોત પણ હિંદુસ્તાન આ ભારતવર્ષનું નામ રાખવામાં શું અડચણ આવતી હશે કે નથી હિંદુસ્તાન નામ ઉડાવી દઈ ઇન્ડિયા નામ રાખવામાં આવ્યું. આનું પરિણામ આવશે ૫૦૦ વર્ષે એ આવશે કે આર્ય પ્રજા પોતાના દેશમાં પણ પોતાની બધી સ્થિતિ ખોવી નાખે કે અભિમાન રાખી શકશે નહિ. ને ચાતુર્વર્ણ્યની માફક તેને દેશમાં પડતું મૂકશે અને અંતે તેનું નામ નિશાન મટી જશે બીજી કોઈ ભારતમાં ભળશે. આથી તો મહાન વાંધો છે. [illegible] આ વસ્તુનો ખ્યાલ [illegible]. રાષ્ટ્રીયતાની વાત આવી પણ એ કોઈ [illegible] રાષ્ટ્રીયતા માટે આર્ય આર્યજાતિનું [illegible] માટે નામ નિશાન મટી જાય એવી પ્રવૃત્તિ અને વિચારો [illegible] આર્યજાતિના હિતચિંતકોના હૃદયમાં મહાન દુઃખનો કારણ એ સ્વાભાવિક છે.

આર્ય સતી સ્ત્રીના અપમાન માટે શ્રીરામચંદ્રજીએ [illegible] નો નાશ કરી નાખ્યો. સતી દ્રૌપદીના અપમાન માટે સર્વ કૌરવોનો નાશ કરી નાખવામાં આવ્યો હતો. અત્યારે [illegible] ને કોઈ દિવસ [illegible] પ્રગટ થયું નથી કે ૨૫ હજાર આર્ય સ્ત્રીઓ મુસલમાનોના ઘરમાં છે. આ શું મુસલમાનોનો થોડો અત્યાચાર છે. આર્ય સ્ત્રીના અપમાનનો બદલો તેનાં [illegible] સંહાર કરી નાખવામાં આવતો અત્યારે આવી ૨૫ હજાર સ્ત્રીઓ મુસલમાનોના ઘરમાં [illegible] સહન કરી રહેલ છે. આ સ્ત્રીઓને છોડાવવા માટે બહુ મોટી [illegible] ઉપાડવી જોઈશે. તે સ્ત્રીઓ [illegible] ન આવે ત્યાં સુધી હિંદી [illegible] જોઈશે. [illegible] એ મહાન [illegible]. આપણી [illegible] માટે [illegible] જોઈશે. હિંદુના ઘરમાં [illegible] મુસલમાન સ્ત્રીઓને પણ [illegible] જોઈશે. શ્રી [illegible] લંકામાં [illegible] અને શ્રી રામચંદ્રજી [illegible] પાસે [illegible] નથી [illegible] હિંદુઓ [illegible] ઘરમાં ન [illegible] કરી. [illegible] આપણે [illegible] માટે [illegible] શક્તિ [illegible] જોઈશે.

પંડિતજીના [illegible] હિંદુ [illegible] અભિમાન ન [illegible] અને [illegible] આપે છે પણ [illegible] હિંદુ પોતાની [illegible] કે [illegible] માટે પણ અભિમાન ન [illegible] તો [illegible] સ્થિતિ [illegible] નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મુસલમાનો જ્યારે મહત્વના ભાગમાં વધુમતિ બનાવે છે તેમાં સોએ ૪ ટકા સત્તા
પક્ષે ભાગી તો હિન્દુઓની આ સરકારી સાથે છે તે સાથ ભાગીદાર રહેશો. તેઓના ઉપર
કોઈપણ જાતનો વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ નહિ. એ પાકિસ્તાની રાષ્ટ્રીય મુસલમાનો છે
તે બતાવ્યું છે. પણ આ તો માત્ર છેતરવા ખાતર વધુમતિ બનાવવાના છે.

જુનાગઢ અને સૌરાષ્ટ્રની પશ્ચિમ ભૂમિ ઉપરથી નવાબશાહીનું
કલંક માંડ દૂર થયું છે. ભારત સરકારની સાથે હવે પૂર્ણ થયા છે. હવે નવાબશાહી તેના
અંગત પાપોથી નાશ પામ્યો છે. આ નવાબશાહીને લાવવા પુનઃ પ્રયત્નો થશે અને થાય છે
અને જો તે ફાવશે તો વળી તે પાપ સદાં વર્ષો સુધી ત્યાં રહેવાનું. માટે જો
અત્યારે આપ મક્કમ રહેશો અને મહાત્માજીની ઉદારવૃત્તિને તે વૃત્તિ અત્યારે અને
આ સ્થળે [illegible] જોઈએ તેને મહત્વ ન આપો તો થોડો વખત
ઉહાપોહ થશે પણ કાયમને માટેનું તદ્દન દૂર [illegible] થશે અને [illegible]
[illegible] અને પ્રામાણિક સર્વે હિન્દુઓ આપણે [illegible] આશીર્વાદો મળશે.
પણ [illegible] તે થોડી [illegible] સાથે પણ નવાબી પુનઃ [illegible]
[illegible] નહિ અને પણ પોતાની [illegible] [illegible] અને [illegible]
[illegible] પડશે જાય અને [illegible] તો [illegible] તેથી પણ
[illegible] ભયંકર [illegible] પ્રશ્ન ઉભો થશે. માટે હવે [illegible] તે નવાબને પણ
ઉહાપોહ થશે પણ પાછો લાવવા નહિ.

ગોવધનો પ્રશ્ન એક શાંત ચિત્તે વિચારવા જેવો છે.
ભલે આ ભારતવર્ષનું પંડિત જવાહરલાલજીના મતે ભારત [illegible] નામ
રાખ્યું પણ છે તો તે આર્યાવર્ત. એ આર્યભૂમિમાં આપ સૌ આર્ય નેતાઓ
તેમ અત્યારના છો છતાં ત્યાં ગોવધ થાય તે પ્રશ્ન બહુજ શોચનીય તો ગણાય.
એક દુષ્ટ વૃત્તિના માણસની વૃત્તિને દુઃખ થશે એમ માની તે વૃત્તિને ચલાવવા કરવી
પણ ભલે [illegible] તરફની વૃત્તિ થતી રહે તે ન્યાય નથી. જ્યારે સુધી
તો અંગ્રેજો ગોભક્ષકો હતા અને તેના હાથમાં સર્વોપરિ સત્તા હતી
[illegible] [illegible] તે ભારતમાં [illegible] શકે તેમ નહતી પણ અત્યારે આપ
સૌ આર્ય [illegible] સત્તા ઉપર છો. ત્યારે એ [illegible] આપ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] સમયનો આપ [illegible] કરો. અમારા અને
અમારા સૌની ઈચ્છા એ માત્ર માતાના વધ [illegible] તેની [illegible] વૃત્તિ ફુલાતી
[illegible] તેની કલ્પના પણ કરી શકાતી નહિ એ ફુલાતી વૃત્તિની [illegible]

અને મુસલમાનોની હિંદુત્વ વિરોધી કરેલા લાગેલી ગોવધ વૃત્તિના દુઃખ ને ભાગામ કરવું એ હંમેશ આપણો માર્ગ નથી. આપણી વૃત્તિએ આવતાં જોરી શાંત ચોઈને દુઃખ થતું હોય તોપણ તે બતાવવું ન જોઈએ. અતિ ધૈર્યને પાલન કરવો હોય અને આપણી વૃત્તિ વિસારીને પોતે માની લીધેલ એક હિંદુ વૃત્તિને દુભાવવાના ધર્મને જો બરાબર રીતે પાળતા હોય તો તેઓ પાડોશનાવમાં બધુ પાળી શકે છે. માટે તેવાઓને દુઃખ થશે એ ખાતર આમારી મુસ્લિમ હવે ગાયમાતાનો આખારાજ આપણા લોકોના હાથમાં સર્વોપરિ ગણાવાયા પછી પણ ગોવધ થાય એથી અમોને બહુ દુઃખ થાય છે. અંગ્રેજોના વખતમાં પણ ગૌવધ બંધ હતો.

આપણામાં ધાર્મિકવૃત્તિનો જોરદાર પ્રવાહ વહન કરે છે. હિંદસંઘ વાપરતાં ગમ આ દેશ, ભારતવર્ષ કે આર્યાવર્ત છે તેમ જાણો છો. તેથી આપને આ પત્રક નિવેદન કરું છું અને હું આશા રાખું છું કે આપ જરૂર સમય આવ્યે થોડા વખતમાં આ ગૌવધનું પાપ આ અમારી પવિત્ર ભૂમિ ઉપર થી દૂર કરાવશો. અને પછી ગાયમાતા કોટિ કોટિ ધન્યવાદ અને શુભ આશીર્વાદ આપને આપશે. જેથી આ લોકમાં આપનું શરીર સારું રહે દીર્ઘાયુષ્ય ભોગવો, આપની કીર્તિ અમર થાય અને પરલોક માં પણ આપને શાશ્વત મુક્તિ લોકની પ્રાપ્તિ થશે. એવા આશીર્વાદ આપને જણાવું છું. ગૌવધ બંધ કરવાનું પુણ્ય થોડું નથી. અને મને ખાતરી છે કે આપ જાતે બાબતમાં પ્રયત્ન કરશો તો અવશ્ય તે બંધ થઈ જશે. ગૌવધ બંધ થાય ત્યારે આખા પ્રજાને ખરા સ્વરાજ્ય ની પ્રતીતિ થશે. ત્યાં સુધી નહિ.

આપના ઉત્તમ હિંદસંઘ— ભારતવર્ષના કલ્યાણના વિશેષ વિશેષ કાર્યો થાય અને આપને દીર્ઘાયુષ પ્રાપ્ત થાઓ એવા શુભાશીર્વાદ. પ્રભુને જણાવવા શ્રમ લઈશ.

પંડિત હરદત્ત દેવાશંકર જોષી

માર્ગશીર્ષ શુક્લ ૧૧/ ૪

7

ONE AND A HALF ANNAS

INDIA POSTAGE

श्रीमान सरदार वल्लभ भाई पटेल
नायब बड़ा प्रधान, हिंदी संघ.
१. औरंगजेब रोड

न्यु दील्ही

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

6 અને મુસલમાનોની હિંદુત્વ વિરોધી ઉશ્કેરણી લીધેલી ગોવધ વૃત્તિના દુઃખ
ને આરામ કરવું એ કંઈ ન્યાયનો માર્ગ નથી. ન્યાયવૃત્તિએ આપણાં ધાર્મિક
રીતરિવાજને દુઃખ થતું હોય તોપણ તે ચલાવવું ન જોઈએ. અને ધર્મોને
પાલન કરવો હોય અને ન્યાયવૃત્તિ વિરુદ્ધ પોતે માની લીધેલ એક હિંદુવૃત્તિને
દુભાવવાના ધર્મને જો બળાત્કાર સાથે પાળવા હોય તો તેઓ પાકીસ્તાનમાં
જઈ પાળી શકે છે. માટે તેવાઓને દુઃખ થશે એ ખાતર આપણી મૂળભૂત
હજુ ગાયમાતાનો સંહાર આપણા નેતાઓના હાથમાં સર્વોપરિ સત્તા આવ્યા
પછી પણ ચાલુ થાય એથી અમોને બહુ દુઃખ થાય છે. અંગ્રેજોના વખતમાં
પણ ગૌવધ બંધ હતો.
આપના માં ન્યાયવૃત્તિનો જાહેર પ્રચાર વખત કરે છે. હિંદ સંઘ
વાખતનાં સમ આ દેશ ભારતવર્ષ કે આર્યાવર્ત છે તે આપ જાણો છો તેથી
આપને આ વધુ નિવેદન કરું છું અને હું આશા રાખું છું કે આપ જરૂર
સમય આવે કાયદા-બળથી આ ગૌવધનું પાપ આ આપણી પવિત્ર ભૂમિ ઉપર
થી દૂર કરાવશો. અને પછી ગાયમાતાના કોટિ કોટિ ધન્યવાદો
અને શુભ આશીર્વાદો આપને પ્રાપ્ત થશે. વળી આ ભારતમાં આપનું
શરીર સારું રહે દીર્ઘાયુષ્ય ભોગવો, આપની કીર્તિ અમર થાય અને પરલોક
માં પણ આપને શાશ્વત વૈકુંઠ લોકની પ્રાપ્તિ થશે. આ ભાવના
આપને જણાવું છું. ગૌવધ બંધ કરવાનું કુદરત ભાગ્યું નથી.
અને મને ભરોસો છે કે આપ જાતે બાબતમાં પ્રયત્ન કરો તો અવશ્ય તે
બંધ થઈ જશે. ગોવધ બંધ થાય ત્યારે આપ પ્રજાને ખરા
સ્વરાજ્ય ની પ્રતીતિ થશે. વધુ કંઈ નહિ.
આપના ઉત્તમ હિંદ સંઘ — ભારતવર્ષના કલ્યાણના વિશેષ
વિશેષ કાર્યો થાય અને આપને દીર્ઘાયુષ્ય પ્રાપ્ત થાઓ એજ શુભાશીર્વાદ.
પ્રત્યુત્તર આપવા પ્રેમ વિનંતી.

પંડિત હરદત્ત દેવાશંકર જોષી

આર્ય મિશન ક્ષેત્ર ૧૧/૪

વલ્લભદાસ ભગવાનદાસ શાહ.

॥ ૐ ॥

૪

ગોવર્ધન કુંજ - સુલતાન બાજાર
હૈદરાબાદ - દક્ષિણ.
Camp :- Hindustan Plywoods Ltd.
Cannanore N. Malbar.
તા. ૨૮-૧૨-૧૯૪૭.

file

પરમ પૂજ્ય માનનીય ગુરુજન શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ,

ઠે. નવી દિલ્હી.

જીવનની આ ધન્ય પળો માટે હું મગરૂર છું જ્યારે મારી સ્વર્ગસ્થ પત્નીના મહાન રાજદ્વારી નેતાને પત્ર લખવાની તક પ્રાપ્ત કરી શક્યો છું આ માટે હું મારી સ્વર્ગવાસી પત્નીના પ્રણેતા કુમારી શ્રી લીલામણી નાયડુનો (માનનીય શ્રી સરોજિની દેવીના બાળકી) ઋણી છું.

આ ફોટો સ્વીકાર્યા પછી તેમની મારફત આપશ્રી તરફથી મને મળેલ આપના ફોટાની બે પ્રત જેમાં આપશ્રીના હસ્તાક્ષર છે. આ હસ્તાક્ષર તા. ૧૪-૮-૪૭ ભારત માતાની મુક્તિ દીને થયા છે. જીવનની આ યાદગાર ઐતિહાસિક તિથિનો સ્વીકાર કરતા આજ દીન સ્વદેશના પ્રત્યેક નરનારી સ્પષ્ટ રીતે પ્રભુ સ્મરણ કરતું થાય છે. આપને જણાવવામાં આવે છે મુજબ આ ફોટાની એક પ્રત હૈદરાબાદ-દક્ષિણના ગુજરાતી સમાજ ગુજરાતીઓને ભેટ કરવામાં આવી છે જે "ગુજરાત"ની સ્થાપનામાં અનેક ફોટાઓ લાગ્યા છે જેમના અંદર આપશ્રી માટે અનહદ માન પ્રગટ છે.

મોહનભર આપનો ફોટો જગત આખી ફોટોની જ એ ઉપર છું ભારતમાતાની જે મહાન સેવાઓ આપે આજીવન બજાવી છે એ તો સુવિદિત છે જ. હૈદરાબાદ જેવા દેશી મહાન મુસ્લીમ રાજ્યનું ભાવી આપ જેવા કાર્યદક્ષ સરદારશ્રીના હસ્તમાં સુરક્ષિત છે એ ખાતરી છે જ. આ રાજ્યમાં વસતાં જે ગુજરાતીની ગાઢ લાગણી આપ તરફ છે એ આપશ્રી જાણતા જ હશો એવું ભારતમાતાની સ્વતંત્રતાની ભાવનાના નાયકના દેશી રાજ્યોમાં હૈદરાબાદ [illegible] એ ફોટો વિધિની પ્રતિષ્ઠા કરી રહ્યો છું જ્યારે જગતના સર્વ અનીતિઓના અંદર આપના મજબૂત નિર્ણય બહુ આગળ થયો હોય.

મારાથી બનતી મારા લોકોની સેવા બજાવવા હર હંમેશ દરેક પ્રસંગે રહે એ વિચારોને બજાવે આપ તે જ વખત રાખવા માટે મારા માનનીય નેતાને આશીર્વાદ આપવાની પરમ કૃપાળુ પ્રભુ પ્રાર્થના સાથે.

લી. આપનો,

B. Vallabhdas B. Shah.

૧

Phone: ૨૮/૧૨

CODES USED:- JAPAN, AFRICA & INDIA.

ORGANISERS OF BUILDINGS, BUNGLOWS, MARKET, SCHOOLS, HOSPITALS, FACTORIES & WOODEN INDUSTRIALS & SPECIALIST IN R. C. C. & WOOD WORK ETC.

Our Ref.

Your Ref.

MISTRY H. S. GAJJAR

BUILDING CONTRACTORS

AND

ORGANISERS

★

Telegram: "GUJTIMCO"

~~RESIDENT~~ 46, PAREL ~~VILLAGE~~ ROAD. BOMBAY No. 12

DATE. તા. ૨૪·૧૨ 1947

રાજકોટ

[illegible] શ્રી [illegible] રા. રા. શ્રી

[illegible]

સરદાર સાહેબ જોગ

શ્રી [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

તા. ૨૪·૧૨-૪૭

[illegible]

૪/૧/૪૮

(નકલ)

૧, ઔરંગઝેબ રોડ,
ન્યુ દિલ્હી. ૨૭.૧૨-૪૭

ભાઈ ઈન્દુલાલ,

તમારો તા.૨૯ નો ~~[illegible]~~ કાગળ મળ્યો છે.
દેશી રાજ્યોના સંઘ ને તેના આંતરિક
વહીવટમાં કશી દખલ કરવાની મર્યાદા છતાંની
બાબત વધુ સ્પષ્ટતાની [illegible]. આ તો પાકવાની
સમયમાં [illegible] ને આ-વાત
ઘણો [illegible] રમાડી સાથે. તે દરમિયાન:
વાટાઘાટ કરવામાં આવશે.

[illegible]

(સહી) વલ્લભભાઈના વંદન.

શ્રી ઈન્દુલાલ,
મુંબઈ

ON GOVT. & RAILWAY LIST.
ESTABLISHED 1915

RASCHID SABIR & COMPANY

IMPORTERS & EXPORTERS,
AND GENERAL MERCHANTS.

TELEGRAM :- 'RASCHIDO' SANTACRUZ

TELEPHONE :-

1ST HUSNABAD LANE.
SANTA-CRUZ.

Re: Barwani state

Bombay 25, [illegible] 194

[illegible]

Barwani state

[illegible]

B

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

14

[illegible]

[illegible] ૨૯.૧૨.૨૯.

[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

[illegible]

To
Hon. Sardar Vallabhbhai Patel
1, Aurangzeb Road
New Delhi

NEW DELHI

5

મુ. શ્રી. ડાહ્યાભાઈ પટેલ,

આ સાથે ~~મોકલાવેલા~~
શ્રી લલ્લુભાઈએ મોકલાવેલા [illegible]
વાળા અફસોસી મેંગલાને લખેલા
કાગળો મૂકું છું. એમાં [illegible]
આપેલો મેંગલા માટે જ ખૂબિ
જુદો [illegible] તથા રાજ્યે
આજે જે જાહેરનામું બહાર પાડ્યું
તે અને તેણે લખેલા આપેલા [illegible]
ઘણો. એ સાચું છે.

શ્રી લલ્લુભાઈ આપને આ માટે
આગળથી સમય વાત કરીને
મળવા ધારે છે.

લિ.
રઘુનાથ [illegible]ના
વંદન.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રા. રા. [illegible] શ્રી. [illegible],

ગયા વખતે અંગે આપની સાથે રૂબરૂ થયેલી વાતચીતના અનુસંધાનમાં આ પત્ર લખવાની રજા લઈએ છીએ. એ વાતચીત પછી અમે આપના તરફ આપનું પાકું ધ્યાન ખેંચવાની અમને જરૂર લાગી છે તેથી જ આ વિગત લખવા અમે પ્રેરાયા છીએ. પણ મુખ્ય મુદ્દા પર આવીએ તે પહેલાં એટલું આપને અને પ્રજાની દ્રષ્ટિએ જરૂરના મુદ્દાના વિચાર સાથે આપને જે વાત કરવાની છે તેને સારુ આપનો આભાર માનીએ છીએ. આપને મળ્યા બાદ અમે આ બાબતમાં લોકશાળાના ઉપપ્રમુખ શ્રી. [illegible] વૈદ્ય સાથે પણ કેટલીક અનૌપચારિક (Informal talk) મંત્રણા પણ કરેલી, ને આપની જાણ ખાતર આટલું અહીં જણાવી દેવું જોઈએ.

મુખ્ય મુદ્દાની બાબત, જેના તરફ આપનું ધ્યાન ખેંચવાની અમને જરૂર જણાય છે તે તો એ છે કે તા. ૨૦મી ડીસેમ્બરે લોકશાળાનું અધિવેશન છે એટલે એના આરંભના દિવસ પહેલાં લોકશાળાની તારીખો મળશે. એ તારીખ તે પહેલાં જો તા. ૨૦-મીના શ્રીમંત મહારાજા સાહેબના જાહેરનામા વિશે આપના ખુલાસામાં આવે છે તેથી સ્પષ્ટતા કરવામાં આવે અને જો પણ [illegible] [illegible] કરવામાં આવે તો તે બંને પક્ષ માટે બહુ જ શ્રેયસ્કર ગણાશે એટલું જ નહિ પણ ઘણી જ [illegible] બાબતો બનતી અટકશે એવી અમારી [illegible] છે. પણ લોકશાળાની તારીખો આવે ત્યારે જો આ બાબતે સ્પષ્ટતા નહિ થઈ હોય તો તેને [illegible] જાહેરનામા ઉપર જ પોતાનો અભિપ્રાય આપવો પડશે. અને તેને અંગે પ્રજાને દોરવણી આપનારો ઠરાવ લોકશાળા આગળ રજૂ કરવા તૈયાર કરવો પડશે. એ ઠરાવ [illegible] પ્રકારનો હશે એની આમ [illegible] [illegible] [illegible] તો અમને આપની આગળ રજૂ કરવું જ છે. અમારી [illegible] છે કે એવો ઠરાવ થશે ત્યારે ત્યારે ગૂંચવણો ઊભી થશે અને રાજ્ય અને પ્રજા બંને માટે અમારા [illegible] [illegible] પડે એવો સંભવ છે.

આ બાબત તરફ આપનું ધ્યાન ખેંચવાની અમારી ફરજ લાગી આપને લખવા રજા લઈએ છીએ તો દરગુજર કરશો.

તા. ૧૧-૧૨-૩૭
રાજપીપળા.

લિ.
સેવકો,
(સહી) [illegible] ભટ્ટ
(") [illegible] ભટ્ટ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તા. ૧૨-૧૨-૪૭ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલા શ્રીમંત
મહારાજા સાહેબના જાહેરનામામાં રાજ્યકારોબાર પ્રજાને જવા-
બદાર બનાવવા વિષેની ભાવનાએ જે ઇચ્છાઓ પ્રગટ કરી
છે તેને વધારે સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર જણાય છે. અમારી
ઇચ્છા તો અમારી પ્રજાની રાજકીય મહત્ત્વાકાંક્ષા ઉપરાંત
લક્ષ્યને ધ્યાનમાં લઈ ઇચ્છાઓ ... પ્રજાને સંપૂર્ણ જવાબદાર
રાજતંત્ર આપવાની છે. અને તે માટે બંધારણ ઘડવા
માટે એક બંધારણ સભાની હું ... રચના કરવામાં
આવશે અને તે જે બંધારણ ઘડશે તે અમલમાં
મુકવામાં આવશે. અને તે દરમ્યાનના ગાળામાં રાજ્ય-
કારોબાર ચલાવવા માટે એક પ્રજાકીય પ્રધાનમંડળની
નિમણુંક કરવામાં આવશે જે તા. ૧૫મી જાન્યુઆરીથી
પોતાનું કામકાજ શરૂ કરશે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

શ્રી. દીવાનસાહેબ શ્રી. વીરાવાળા,

શ્રી. સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની સલાહથી અને આપના મૈત્રીભર્યા આમંત્રણથી અમે અહીં આવ્યા તે એ આશાએ કે સરકાર તરફથી - પ્રજાની જવાબદાર રાજતંત્ર મેળવવાની મહત્વાકાંક્ષાને સંતોષવા માટે યોગ્ય જાહેરાત કરવામાં આવશે અને તેવી જાતની જાહેરાતથી પ્રજાને સંતોષ થશે એવો ખ્યાલ અમે આપને મિ. ગોકળદાસ પટેલથી જ આપ્યો હતો. અને વાતોમાં પણ એ સંબંધે અમુક સૂચનાઓ આપના સલાહ વિચાર માટે રજૂ કરતી અને આશામાં ઓછું કિંતુ આપની જાહેરાતમાં વધારે જોઈએ કે જેથી પ્રજાને સંતોષ થાય એમ પણ આપના કાર્યકર્તાઓ સાથે વારંવાર કહેતા આવ્યા કિંતુ આવે તે માટે આપને તેનો ખરડો પણ અગાઉથી જોવામાં આવ્યો હતો.

છતાં દિલગીરી સાથે અમારે જણાવવું પડે છે કે આપની જાહેરાત જોતાં અમને ભારે નિરાશા થઈ છે. એમાં જે ધારાસભા પ્રજાને નથી જોતું તે ઠોકી બેસાડવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે અને એને પ્રજાને જવાબદાર તંત્રની માગણીને જ પ્રજાકીય સભ્યોને લઘુમતિમાં રાખી જવાબદાર તંત્રની માગણીને નકારે છે. અમારું માનવું છે કે એથી પ્રજાને આપના સાથે વારંવાર વિચારો કરવાનો માર્ગ પણ આપે બંધ કર્યો છે. અને પ્રજાને માટે લડત અનિવાર્ય બનાવે છે. આપ અમે આપના પાસેથી આશા રાખી નહોતી. અને તેથી અમને આપના આ પગલાથી ભારે દુઃખ થયું છે.

અમારે તટસ્થ રહી આપને જણાવવું જોઈએ કે, અત્યારના સંજોગોમાં પ્રજાજનોની આ માગણી સ્વીકારવામાં ન આવે તો એમાં રાજ્યનું કે શ્રીમાન ઠાકોર સાહેબનું હિત નથી. અને પ્રજાનો ઉત્સાહ અને વધારવાનું જોતાં પ્રજા અત્યંત દિલગીરી સાથે પણ આંદોલન જવાબદાર રાજતંત્ર મેળવવા માટે યથાશક્તિ લડી લેશે એમ જોવામાં જવાબદાર આપને તેમને મારું એટલું જણાવવું અનિવાર્ય અમને લાગે છે. અને રાજકીય કાર્યકરો કે દૂરદર્શિતા નથી એવું અમારે બતાવવું એ રાજકીય ડહાપણ કે દૂરદર્શિતા નથી એવું અમારે આપને જણાવવું જોઈએ.

એ અમારું અહીં કામ રહેતું નથી એટલે અમે કિમ સાથે જવાનો નિર્ણય કર્યો છે તે જણાવીએ.

રાજધાનમાં,
તા. ૧૦-૧૨-૩૮

લિ.
સેવકો,
(સહી) મોહનલાલ મગનલાલ લાડુ,
(") હીરાલાલ મગનલાલ લાડુ.

હ. પ. ના. નં. ૮૪૫ | ૧૯૪૭-૪૮.

ઠરાવ.

અમારી વહાલી પ્રજાને રાજકારોબારમાં વિશેષ રસ પડાવવા તથા તેમાં સક્રિય ભાગ લેતી કરવાના ઉદ્દેશથી અમે આ રાજ્યમાં સને ૧૯૩૪ માં ધારાસભા સ્થાપવાની ગોઠવણ કરી હતી. હાલના તંત્રમાં વિશેષ પ્રગતિ થાય અને પ્રજાના હિતની દ્રષ્ટિએ પ્રજાનો અવાજ યોગ્ય અને અસરકારક સ્થાન મેળવે એ જોવા પ્રજા ઉત્સુક બની છે, તેમજ અમારો મુળ ઉદ્દેશ પણ વેળાસર બર આવે તે જોવા અમે પણ આતુર છીએ. તેથી રાજ્યકારોબાર પ્રજાને જવાબદાર રહે એ રીતના નવા બંધારણને શક્ય તેટલી ત્વરાથી અમલમાં મુકવાનો અમે નિર્ણય કર્યો છે; અને તે નિર્ણયની આ ઉપરથી જાહેરાત કરતાં અમને ઘણી ખુશાલી ઉપજે છે. આ ધોરણે નવું બંધારણ અમલમાં આવે તે દરમ્યાનના સમય માટે રાજ્ય કારોબાર કારોબારી કાઉન્સિલથી ચલાવવાની અમે જાહેરાત કરીએ છીએ, અને સદર કારોબારી કાઉન્સિલમાં પ્રજાના વિશ્વાસ ધરાવતા હાલની ધારા સભાના એક લોક નિયુક્ત સભ્યની પણ નિમણુંક કરવાની આ ઉપરથી જાહેરાત કરવામાં આવે છે. આ ઠરાવનો અમલ તા. ૧૫ મી જાનેવારી ૧૯૪૮ થી કરવામાં આવશે. તા. ૧૦ મી ડીસેંબર ૧૯૪૭.

VIJAYSINH.

મહારાજા, સં. રાજપીપલા.

સંસ્થાન રાજપીપલા દરબારી છાપખાનામાં છાપ્યું નંબર ૨૫૦ ૧૦–૧૨–૧૯૪૭ (૭૦૦)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

(૧) મહારાજા સાહેબની છત્રછાયા નીચે સંપૂર્ણ જવાબદાર રાજતંત્ર ત્રણ વરસમાં આપવામાં આવે.

(૨) વચગાળાના સમય દરમ્યાન લોકપક્ષના અનુભવવાળી પ્રતિનિધિત્વ નીમી જે વહીવટ (અમલદાર કે તમામ સર- કિસ્સાઓ વગેરે કામ સુધારેલા અને નીમાયેલાના આગેવાનો} ને જવાબદાર રહે.

(૩) Privy Purseની રકમ નક્કી કરવામાં આવે તેમજ ધારાસભાનો અંકુશ રહે. ડોમિનિયન સાથેનો સંબંધ અને સ્ટેટ-સ્ટેટ વચ્ચેનો સંબંધ પણ ધારાસભાનો વિષય ગણાશે.

(૪) ઉપર જણાવેલા વિષયો સિવાયનાં બધાં ખાતાં પ્રતિનિધિઓને હસ્તક રહેશે, Law & Order સહિત.

(૫) Constituent Assembly અને Constitution સમિતિ નીમવામાં આવે.

આ Basis પર વાત થઈ શકે. વિગતોની આગળમાં પછી નક્કી થશે.

Karamchand Lalchand Shah

કરમચંદ લાલચંદ શાહ

Vaniawad, Bhuj (Cutch)

વાણીઆવાડ, ભુજ (કચ્છ)

તા. ૪/૧૧/ ૧૯૪૭.

સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ. મુ. નવી દીલ્હી.

ઘણા લાંબા સમય થી પત્ર લખવાની ઇચ્છા થતી હતી, તે આજે અમલ માં મુકું છું.

લગભગ પચીસ વરસ ઉપર કલકત્તા માં બાગબઝાર ના 'લાલકોઠી' માં આપ શ્રી સાથે રહેવાની તક અમોને ભાઈ મણીલાલ-કોઠારી એ અપાવેલ, ત્યારબાદ હરીપુરા માં આપ ની મુલાકાત થઈ હતી. આશા છે કે આટલી ઓળખાણ થી આપ મને ઓળખશો.

કલકત્તા માં ચાળીશ વર્ષ ના વસવાટ પછી ૧૯૪૬ ના ઓગસ્ટ મહીના ની ૧૬ મી પછી મી. સુહરાવર્દી ની મીનીસ્ટ્રી ના ભોગે અમારી લાલકોઠી પણ આફત માં આવી પડી હતી, અને અમારે પણ ઘણી મુશ્કેલીઓ નો સામનો કરી ને કલકત્તા નો ત્યાગ કરવો પડેલ. હાલ માતૃભૂમી કચ્છ-ભુજ માં વસવાટ કરેલ છે.

ઉમરવા અંગે મારી આંખે તકલીફ થયેલ છે, તે સીવાય પ્રભુ કૃપા થી બધા રીતે સુખાકારી છે.

આપ ની દેશ પ્રત્યે ની સાચી તપસ્યા ઘણા વર્ષો થી થઈ રહી હતી, તેનો બદલો પ્રભુ એ આપેલ છે, અને હજુ પણ કાંઈ અધુરાશ હશે તો પણ કુદરત પુરી કરશે.

અમારો કચ્છ પ્રદેશ પાકીસ્તાન સીંધ ની સરહદ ની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Karamchand Lalchand Shah
કરમચંદ લાલચંદ શાહ

Vaniawad, Bhuj (Cutch)
વાણીઆવાડ, ભુજ (કચ્છ)

તા. ૧૯૪

લગોલગ આવેલ છે. કચ્છ રાજ પાસે સાધનો જમાના પ્રમાણે ઘણા ઓછા છે. આ સાલ વરસાદ ની તંગી ને લઈ દુષ્કાળ જેવી સ્થિતિ છે. એટલે કચ્છ માં અનાજ ની સ્થિતિ પણ ઘણી જ કફોડી છે.

કચ્છ ના રાજ્ય તેમજ પ્રતિનિધિઓ આપના પાસે આવે ત્યારે આપના થી બનતી સહાનુભૂતિ અને મદદ આપવા કૃપા કરશો.

મારા લાયક કામકાજ ફરમાવશો.

લી. આપના ગુણાનુરાગી કરમચંદ લાલચંદ શાહ
દ. હિરાલાલ -

પરમ પૂજ્ય પિતૃસમાન

આપ જ્યારે અમારે ઘરે પધાર્યાં હતા, ત્યારે હું બિલકુલ નાની હતી, તેથી આપ ના દર્શન થી પણ હું વંચિત રહી ગઈ. આ મારા માટે એક કમનસીબી ગણાય.

આપ નો જીવન-ઇતિહાસ પુસ્તક ના પાને પાને વાંચુ છું, અને મારા હૃદય-જગત માં પણ દેશ-સેવા ના સોણલાંઓ ના દર્શન કરું છું. આપ ની દેશ ખાતર ની ત્યાગ ભાવના, હસતે વદને આપેલાં સર્વે ભોગો આ સર્વે વાંચતાં મારૂં મસ્તક આપ ના પવિત્ર ચરણે ઝૂકી પડે છે.

થોડા મહીના પહેલાં હું દીલ્હી આવેલી, ત્યારે

(પાછળ)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મારા અંતર માં જે ઈચ્છા ઓ કુદકા મારી રહી હતી, એક- બાપુજી ની સાયંકાળ ની પ્રાર્થના માં જવાની અને બીજી- આપ ના દર્શન ની।

મારી સાથે હતા, તેઓ એ કહ્યું: આવા મહાપુરુષ કંઈ તારા જેવા ને તેનો અમૂલ્ય સમય બગાડી ને દર્શન થોડાજ આપશે?

મારી આશાઓ ની તો ભુક્કા થઈ ગઈ.

બાપુજી ની પ્રાર્થના માં જવાના લ્હાવો તો સદ્ભાગ્યે મળી ગયા.

રાત્રી ની ટૂંકી જાહેર સભા માં ત્યાં જેવા નેતા-ઓ ના જીવન ચરિત્ર નું વાંચન થાય છે, ત્યારે સર્વ નગરજનો ના હૃદય દેશ-સેવા ની ભાવના થી ભીંજાઈ જાય છે.

આશા છે કે આપ ના તરફ થી શુભ સંદેશા ના બે અક્ષરો નું અમૃતપાન કરાવશો.

મારા લાયક કામકાજ જરૂર દરશાવશો

લી. આપ ની પુત્રી ઉર્મિલા કરસનદાસ ના પાય વંદન.

25

To,
B. K. Mehta.
(10710. F. II. A.)
No. 1. G.T.S., RIAF,
Secunderabad.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Karamchand Lalchand Shah
- કરમચંદ લાલચંદ શાહ

Vaniawad, Bhuj (Cutch)
વાણીઆવાડ, ભુજ (કચ્છ)

તા. ૧૯૫

ભૂગોળત્ર આવેલ છે. કચ્છ રાજ પાસે સાધનો જમાના પ્રમાણે ઘણા ઓછા છે. આ સાલ વરસાદ ની તંગી ને લઈ દુષ્કાળ જેવી સ્થિતિ છે. એટલે કચ્છ માં અનાજ ની સ્થિતિ પણ ઘણી જ કફોડી છે.

કચ્છ ના રાજ્ય તેમજ પ્રતિનિધિઓ આપના પાસે આવે ત્યારે આપના થી બનતી સહાનુભૂતિ અને મદદ આપવા કૃપા કરશો.

મારા લાયક કામકાજ ફરમાવશો.

લી. આપના ગુણાનુરાગી કરમચંદ લાલચંદ શાહ.
દ. ઉર્મિલા -

પરમ પૂજ્ય પિતૃસમાન

આપ જ્યારે અમારે ઘરે પધાર્યાં હતા, ત્યારે હું બીલકુલ નાની હતી, તેથી આપ ના દર્શન થી પણ હું વંચિત રહી ગઈ. આ મારા માટે એક કમનસીબી ગણાય.!

આપ નો જીવન-ઈતિહાસ પુસ્તક ના પાને પાને વાંચું છું, અને મારા હૃદય-જગત માં પણ દેશ-સેવા ના સોણલાંઓ ના દર્શન કરું છું. આપ ની દેશ ખાતર ની ત્યાગ ભાવના, હસતે વદને આપેલાં સર્વે ભોગો આ સર્વ વાંચતાં મારું મસ્તક આપ ના પવિત્ર ચરણે ઝૂકી પડે છે.

થોડા મહીના પહેલાં હું દીલ્હી આવેલી, ત્યારે

(પાછળ)

મારા અંતર માં બે ઈચ્છાઓ કુદકા મારી રહી હતી, એક- બાપુજી ની સાયંકાળ ની પ્રાર્થના માં જવાની. અને બીજી- આપ ના દર્શન ની।

મારી સાથે હતા, તેઓએ કહ્યું: આવા મહાપુરુષ કંઈ તારા જેવા ને તેનો અમૂલ્ય સમય બગાડી ને દર્શન થોડાજ આપશે?

મારી આશા ભાંગી ને ભુક્કો થઈ ગઈ. બાપુજી ની પ્રાર્થના માં જવાનો લ્હાવો તો સદ્ભાગ્યે મળી ગયો.

રાત્રી ના દૈનિક સભા માં આપ જેવા નેતા ઓ ના જીવન ચરિત્ર નું વાંચન થાય છે, ત્યારે સર્વ બાળકો ના હૃદય દેશ-સેવા ની ભાવના થી ભરાઈ જાય છે.

આશા છે કે આપ ના તરફ થી શુભ સંદેશા ના બે અક્ષરો નું અમૃતપાન કરાવશો.

મારા લાયક કામકાજ જરૂર ફરમાવશો

લી. આપ ની પુત્રી ઉર્મિલા ફતેહચંદ ના સાદર વંદન.

25

To,
B. K. Mehta.
(10710. F. II. A.)
No. 1. G.T.S., RIAF,
Secunderabad.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

BY AIR MAIL
PAR AVION

26

To,
Miss. MANIBHEN.
C/o VALLABHABHAI. Esqr.,
No. 1. Aurangzeb Road,
NEW DELHI.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

D. S. MISRA
B. A., LL. B.

64, TAJ ROAD,
AGRA, CANTONMENT

માનવંતા પૂજ્ય શ્રી સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ,

વિ. કે આપ પૂજ્યમાન શ્રી ની આજ્ઞા અનુસાર આપ શ્રી ને તે દિવસે સવારે મળ્યા બાદ સ્ટેટ્સ ડીપાર્ટમેન્ટ ના સેક્રેટરી શ્રી વી.પી. મેનન ને અને તે બાદ તરતજ તેમની દોરવણી મુજબ એડીશનલ સેક્રેટરી શ્રી. સી.સી. દેસાઈ ને મળ્યો અને ટેલીફોન ઈન્ટરવ્યુ તેઓ શ્રી ને જણાવી વિનંતી કરી કે બની શકે ત્યાંસુધી દિલ્હીમાંજ સેક્રેટેરીયેટમાં કામ કરી શકું તો વધારે અનુકુળ મને પડે કારણ મારું કુટુંબ વિગેરે અહીં છે અને ઉપરાંત મારા નજીકના પિત્રાઈ ભાઈ શ્રી [illegible] હાલમાં [illegible] માં ઓનરરી મેજીસ્ટ્રેટ તરીકે કામ કરતાં હતાં આ મારાં ગામમાં હતા તેમના કુટુંબની પણ દેખરેખ રાખી શકું. સિવાય મારો બીજો નાનો પિત્રાઈ ભાઈ કામ કરતાં મારાં ગામોમાં તેના કુટુંબની સંભાળ ની જવાબદારી મારે શીરે. કોઈ પણ સંજોગે [illegible] નહીં શકું. છતાં પણ જરૂર પડતાં મારી સરકાર ની સેવા માં દુનિયા ના ગમે તે ભાગમાં ગમે તેવા સંજોગોમાં જવા તૈયાર રહીશ. મને સાંભળ્યા બાદ શ્રી દેસાઈએ મને જણાવ્યું કે તેઓ શ્રી વિચાર કરશે અને મને જણાવશે.

હવે આપ શ્રી ને વિનંતી જાતે પૂછપરછ કરવા આજ્ઞા માગું છું.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

25

(૧) આપ પૂજ્ય શ્રી, મારી સરકાર, શ્રી મેનન અને શ્રી દેસાઈ ને ઉપયોગી સેવા આપવા ઘણાંશ ઘણાં છું અને હું આગ્રહ પૂર્વક માનું છું કે મારી નિમણૂંક, અનુભવ, વફાદારી અને ઘણાંશ ના કારણો તેઓ સેવા આપવા મારા માં શક્તિ છે.

(૨) મને નિમણૂંક, અગાઉ તથા જુદા જુદા કાર્યક્ષેત્ર ના મહોળા અનુભવ ના કારણે મને જે કાર્ય સોંપવામાં આવે તે હું તદ્દન નિષ્પક્ષપાત સંતોષકારક રીતે આપી શકું તેમ છું તેવો મને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે.

(૩) મેં ન્યાય, પોલીસ, રેવન્યુ તથા અન્ય રાજકીય ક્ષેત્ર માં વફાદારી ભરેલી રીતે સંતોષકારક અને સફળતા પૂર્વક, સેવાઓ આપી છે અને અનેક પ્રકાર ના વહીવટી ના પ્રસંગોએ મારી કાર્ય શક્તિ અને કુનેહ શક્તિ ની સાબિતી આપી છે.

(૪) મારી વિચાર શક્તિ, કાર્ય શક્તિ, વિવેક બુદ્ધિ, કુનેહ વિગેરે ટેબલ પર કાગળોના કામમાં તથા મેદાન માં, કોઈ પણ સિવિલિયન દરજ્જા ના આઈ. સી. એસ. અમલદાર કરતાં ઉતરે તેવી નથી તેમ હું આગ્રહ પૂર્વક માનું છું તથા પ્રમાણિકપણે ની રજૂઆત કરું છું, અને તેની સરખામણી સાબિતી આપી શકું.

(૫) મારી સરકાર તરફથી તથા મારા દેશના પૂજ્યપાદ આગેવાનો અને રાજ્ય કર્તાઓ તરફથી, મારી વફાદારી અને મારું માન, કોઈ પણ રીતે ઓછું કરવા ઈચ્છતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

D. S. MISRA
B. A., LL. B.

64, TAJ ROAD.
AGRA, CANTONMENT

(૬) અનેક નામાંકિત રાષ્ટ્રીય પુરુષો અને રાજ્ય કર્મચારીઓના નજીક અને ગાઢ સંપર્ક માં હું આવવા સમર્થ રહ્યો છું અને તે કારણે ઘણું જાણ્યું છે.

(૭) [illegible], ફ્રેન્ચ તેમજ અન્ય દેશ સેવાના ક્ષેત્ર [illegible] કાર્ય કરવાની યોગ્ય શક્તિ અને એને વિભાગો માં કાર્ય અનુભવ મને છે, ઉપરાંત સ્વદેશ વિભાગ માં કાર્ય કરવા માટેની મારી તૈયારી, [illegible] અને મારો અનુભવ વિશેષ અનુકૂળ છે અને તે ક્ષેત્ર માં હું વધારે ઉપયોગી સેવા કરી શકીશ તેમ હું [illegible] માનું છું.

(૮) મારા સરકાર ની સેવા માટેની મારી યોગ્યતા, [illegible] અને નમ્રતા તથા તૈયારી [illegible] [illegible] કર્યું છે. પણ, [illegible] [illegible] નથી તેમ [illegible] [illegible] કર્યું છે.

(૯) એડમિનિસ્ટ્રેશન ની [illegible] ની કાર્ય પદ્ધતિ અને કાર્યશૈલી થી હું સંપૂર્ણ પણે વાકેફ છું.

(૧૦) દિલ્હી અને સેક્રેટેરીએટ માં કામકાજ કરવા માટે [illegible] મારા બે [illegible] કુટુંબમાં દેશ સેવા માં [illegible] પોતાની જરૂરીઆત અર્પણ કરી [illegible] તેના કુટુંબ ની દેખરેખ ની જવાબદારી મારા [illegible] કરી શકું; ઉપરાંત દરમ્યાન પણ, [illegible]

સ્ટેશન, રાયપુરના સ્ટેશન, દખ્ખણના સ્ટેશન, મેરઠ
ઈંડીના સ્ટેશન, ઈટારસી સ્ટેશન, પટણાના સ્ટેશન
તથા પંજાબ સ્ટેશન, વિગેરે ઠેકાણાના રસ્તાઓમાં
કમીશનર ના દફતર માં, કામ કરવા માટે હું લાયક
છું.

(૧૧) મારા નજીક ના અંગત કુટુંબીઓ અને ભાઈઓ એમાંથી સરકાર ની સેવા જુદા જુદા ખાતા માં વિશ્વાસના અને વફાદારી રીતે બજાવી છે અને બજાવી રહ્યા છે અને એમ કરતાં ફરજાતોમાં ના પોતાના જીવનના ભોગ આપ્યા ત્યાં સુધી પણ ચૂક્યા નથી.

(૧૨) વ્યાપારથી હું અજાણ્યો નથી અને અમારું ખાતું ... તેની સાથે ... વાંચવાથી ... જાણી આવ્યો છે.

(૧૩) મારી નજર સામે કોરેસપોન્ડન્સ અને કાયદા, મારો ખાસ વિષય છે અને તે કામ માટે હું ... કરવા, અને તે કામની માટે ખાસ ... કરતાં, ... હું આપ ... ને ... અરજ

(૧૪) મને ... છે ... નહિં પરંતુ મારા ... મારે પોતાને મારા માટે આપ ... કરવાનું રહ્યું. પરંતુ આ ... હું ... છું અને ... કરી શકું છું? ... કરતાં ... માં ... હું ... છું –

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

31

D. S. MISRA
B. A., LL. B.

64, TAJ ROAD,
AGRA, CANTONMENT

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(૧૫) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(૧૬) [illegible]

[illegible]

પં. [illegible] મિશ્ર.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

32 ભાભી શાન્તા ને ભણાવવા ની મને ના પાડેલી. – [illegible] permission નું ઘણું
નવાબ નું મરણ, ઉપરાંત એને [illegible] ને તેમના
[illegible] ભાભી શાન્તા નું [illegible] ગુજરાતી ના [illegible]
[illegible] [illegible] ગુમાવ્યું ને [illegible] વખત એ [illegible] –
માં [illegible] [illegible] થયું ને [illegible] [illegible] ગુજરાતી નું
[illegible] ની [illegible] પુસ્તક [illegible] [illegible] પુસ્તક
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ને તેમના [illegible]
પાઠ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] તેમના તેમના [illegible]
[illegible]. તેમ [illegible] ભાભી તેમના તેમના [illegible]
[illegible] [illegible].

(૧) [illegible] [illegible] ([illegible])
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
ના [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] પોતાને [illegible] [illegible].

(૨) [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible].

(૩) [illegible] [illegible].

(૪) [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].)

(૫) [illegible] [illegible] [illegible].

(૬) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] પોતાનો [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. પં. [illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

33

B. J. DIVAN.

PHONE: 41134.

PULEE VILLA
LABURNUM ROAD
GAMDEVI
BOMBAY, 7.

22nd September 1947

Messrs. E.D.Sasseen & Co. Ltd.,
Bombay.

Dear Sirs, Att:- Mr. Eric Cohen

I hereby confirm the interview I had with you on -- Friday last i.e. 19th inst. on behalf of my friends Messrs. Baldevdas Jamnadas & Co., I have to thank you for the manner in which you have been treating the friends of your clients. I am not at all surprised at yours and Mr. Mehta's refusal to disclose the documents relating to the Contracts No. C/442, C/443, C/444, & C/458 all dated 12th July 1945 and C/573 dated 19th Nov. 1945. Unless there is something to hide you and Mr. Mehta would not be in jitters as you two generally are whenever I have sought interviews with either of you in connection with the contracts of Messrs. Baldevdas Jamnadas & Co., and Dwarkadas Gordhandas & Co., I am forwarding this letter to the proper authorities with a view to get inspection of all the relevant documents in your possession to prove the case of my friends and also to take action against your firm for the loss sustained by them both owing to the irregularities in your office.

Yours truly,

Sd. B.J.Divan

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

A. B. PURANI

SRI AUROBINDO ASRAM
PONDICHERRY
FRENCH INDIA

પરમસ્નેહી ૮. ૮. ૪૭

ભાઈ શ્રી ચંદ્રવદન,

આજે સવારે કાગળ મેં બેંગલોરથી લખ્યો હતો
તે મળ્યો હશે એવી આશા રાખું છું.

હવે દિલ્હીના રાજકારણને લીધે [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] કે તમે [illegible]
આરામથી આપ મુંઝાતા નહિ હશો !!
નહિ? આપનું લખવાનું કામ ચાલે છે?
ટાગોર અને ઉમાશંકરની, [illegible]ની
ઊર્મિઓ [illegible] આપ "દા-શી"ની [illegible]
[illegible]ની [illegible] [illegible] ડોક્ટર [illegible]
[illegible]છે.

[illegible], [illegible] [illegible] કાંઈ નહિ,
[illegible] [illegible] [illegible] છે — [illegible]
છે.

હું [illegible] [illegible] [illegible] ત્યારે તમે [illegible]

ભારતની અને એની અહિંસાની ક્રાંતિ ભાવિની અદ્ભુતતાના દર્શન પણ તમે ભાખ્યું છે "રગડો" નહિ. તમારી રાષ્ટ્ર અહિંસાત્મક ક્રાંતિ — અને આજે આજે આ મહાન દેશની વૈજ્ઞાનિક ઉત્ક્રાંતિ — એ ક્રાંતિમાં રહ્યું છે. તમારી જરૂર અત્યારે ઘણી મોટી છે. આજે હું તમને ફરીથી અમારા [illegible] કે તમે ફરી પ્રશ્ન એ જાણવા ના દેવા — કે "એક મારા આત્માની ઉત્ક્રાંતિનો માર્ગ છે".

અને તમારા પ્રયાણ માં શ્રી અરવિંદને મળેલા છે. આજે ભાઈ [illegible] આપિ શ્રી [illegible] આપને તેમની આજે [illegible] માગેલું છું કે [illegible] પ્રયાણનો. શ્રી અરવિંદના અને શ્રી માતાજીના આશીર્વાદ તમને એના માંગલિક પ્રસંગો — અને તે પણ શ્રી અરવિંદના જન્મદિને — મળે તેમના માટે.

ભાઈ, અહીં કેટલાક રોગો આપણો અને [illegible] પોતાના શ્રી અરવિંદને [illegible] [illegible] પાઠવેલા [illegible]. તેના પ્રત્યુત્તર રૂપે એ [illegible] [illegible] આપને તેની Forward કરવા — તમને [illegible] [illegible] અને નીચેના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તેમને [illegible] અને માગેલું છું. તમને તે.

A. B. PURANI

36

२.

SRI AUROBINDO ASRAM
PONDICHERRY
FRENCH INDIA

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

37

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

The Fifteenth of August 1947

AUGUST 15th is the birthday of free India. It marks for her the end of an old era, the beginning of a new age. But it has a significance not only for us, but for Asia and the whole world; for it signifies the entry into the comity of nations of a new power with untold potentialities which has a great part to play in determining the political, social, cultural and spiritual future of humanity. To me personally it must naturally be gratifying that this date which was notable only for me because it was my own birthday celebrated annually by those who have accepted my gospel of life, should have acquired this vast significance. As a mystic, I take this identification, not as a coincidence or fortuitous accident, but as a sanction and seal of the Divine Power which guides my steps on the work with which I began life. Indeed almost all the world movements which I hoped to see fulfilled in my lifetime, though at that time they looked like impossible dreams, I can observe on this day either approaching fruition or initiated and on the way to their achievement.

I have been asked for a message on this great occasion, but I am perhaps hardly in a position to give one. All I can do is to make a personal declaration of the aims and ideals conceived in my childhood and youth and now watched in their beginning of fulfilment, because they are relevant to the freedom of India, since they are a part of what I believe to be India's future work, something in which she cannot but take a leading position. For I have always held and said that India was arising, not to serve her own material interests only, to achieve expansion, greatness, power and prosperity,—though these too she must not neglect,—and certainly not like others to acquire

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

The Fifteenth of August 1947

AUGUST 15th is the birthday of free India. It marks for her the end of an old era, the beginning of a new age. But it has a significance not only for us, but for Asia and the whole world; for it signifies the entry into the comity of nations of a new power with untold potentialities which has a great part to play in determining the political, social, cultural and spiritual future of humanity. To me personally it must naturally be gratifying that this date which was notable only for me because it was my own birthday celebrated annually by those who have accepted my gospel of life, should have acquired this vast significance. As a mystic, I take this identification, not as a coincidence or fortuitous accident, but as a sanction and seal of the Divine Power which guides my steps on the work with which I began life. Indeed almost all the world movements which I hoped to see fulfilled in my lifetime, though at that time they looked like impossible dreams, I can observe on this day either approaching fruition or initiated and on the way to their achievement.

I have been asked for a message on this great occasion, but I am perhaps hardly in a position to give one. All I can do is to make a personal declaration of the aims and ideals conceived in my childhood and youth and now watched in their beginning of fulfilment, because they are relevant to the freedom of India, since they are a part of what I believe to be India's future work, something in which she cannot but take a leading position. For I have always held and said that India was arising, not to serve her own material interests only, to achieve expansion, greatness, power and prosperity,—though these too she must not neglect,—and certainly not like others to acquire

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

domination of other peoples, but to live also for God and the world as a helper and leader of the whole human race. Those aims and ideals were in their natural order these: a revolution which would achieve India's freedom and her unity; the resurgence and liberation of Asia and her return to the great role which she had played in the progress of human civilisation; the rise of a new, a greater, brighter and nobler life for mankind which for its entire realisation would rest outwardly on an international unification of the separate existence of the peoples, preserving and securing their national life but drawing them together into an overriding and consummating oneness; the gift by India of her spiritual knowledge and her means for the spiritualisation of life to the whole race; finally, a new step in the evolution which, by uplifting the consciousness to a higher level, would begin the solution of the many problems of existence which have perplexed and vexed humanity, since men began to think and to dream of individual perfection and a perfect society.

India is free but she has not achieved unity, only a fissured and broken freedom. At one time it almost seemed as if she might relapse into the chaos of separate States which preceded the British conquest. Fortunately there has now developed a strong possibility that this disastrous relapse will be avoided. The wisely drastic policy of the Constituent Assembly makes it possible that the problem of the depressed classes will be solved without schism or fissure. But the old communal division into Hindu and Muslim seems to have hardened into the figure of a permanent political division of the country. It is to be hoped that the Congress and the nation will not accept the settled fact as for ever settled or as anything more than a temporary expedient. For if it lasts, India may be seriously weakened, even crippled: civil strife may remain always possible, possible even a new invasion and foreign conquest. The partition of the country must go,—it is to be hoped by a slackening of tension, by a progressive understanding of the

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

need of peace and concord, by the constant necessity of common and concerted action, even of an instrument of union for that purpose. In this way unity may come about under whatever form—the exact form may have a pragmatic but not a fundamental importance. But by whatever means, the division must and will go. For without it the destiny of India might be seriously impaired and even frustrated. But that must not be.

Asia has arisen and large parts of it have been liberated or are at this moment being liberated; its other still subject parts are moving through whatever struggles towards freedom. Only a little has to be done and that will be done today or tomorrow. There India has her part to play and has begun to play it with an energy and ability which already indicate the measure of her possibilities and the place she can take in the council of the nations.

The unification of mankind is under way, though only in an imperfect initiative, organised but struggling against tremendous difficulties. But the momentum is there and, if the experience of history can be taken as a guide, it must inevitably increase until it conquers. Here too India has begun to play a prominent part and, if she can develop that larger statesmanship which is not limited by the present facts and immediate possibilities but looks into the future and brings it nearer, her presence may make all the difference between a slow and timid and a bold and swift development. A catastrophe may intervene and interrupt or destroy what is being done, but even then the final result is sure. For in any case the unification is a necessity in the course of Nature, an inevitable movement and its achievement can be safely foretold. Its necessity for the nations also is clear, for without it the freedom of the small peoples can never be safe hereafter and even large and powerful nations cannot really be secure. India, if she remains divided, will not herself be sure of her safety. It is therefore to the interest of all that union should take place. Only human imbecility and stupid selfishness could prevent it. Against that, it has

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

been said, even the gods strive in vain; but it cannot stand for ever against the necessity of Nature and the Divine Will. Nationalism will then have fulfilled itself; an international spirit and outlook must grow up and international forms and institutions; even it may be such developments as dual or multilateral citizenship and a voluntary fusion of cultures may appear in the process of the change and the spirit of nationalism losing its militancy may find these things perfectly compatible with the integrity of its own outlook. A new spirit of oneness will take hold of the human race.

The spiritual gift of India to the world has already begun. India's spirituality is entering Europe and America in an ever increasing measure. That movement will grow; amid the disasters of the time more and more eyes are turning towards her with hope and there is even an increasing resort not only to her teachings, but to her psychic and spiritual practice.

The rest is still a personal hope and an idea and ideal which has begun to take hold both in India and in the West on forward-looking minds. The difficulties in the way are more formidable than in any other field of endeavour, but difficulties were made to be overcome and if the Supreme Will is there, they will be overcome. Here too, if this evolution is to take place, since it must come through a growth of the spirit and the inner consciousness, the initiative can come from India and although the scope must be universal, the central movement may be hers.

Such is the content which I put into this date of India's liberation; whether or how far or how soon this connection will be fulfilled, depends upon this new and free India.

Sri Aurobindo

15th August, 1947

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

INVOCATION

O our Mother, O Soul of India, Mother who hast never forsaken thy children even in the days of darkest depression, even when they turned away from thy voice, served other masters and denied thee, now when they have arisen and the light is on thy face in this dawn of thy liberation, in this great hour we salute thee. Guide us so that the horizon of freedom opening before us may be also a horizon of true greatness and of thy true life in the community of the nations. Guide us so that we may be always on the side of great ideals and show to men thy true visage, as a leader in the ways of the spirit and a friend and helper of all the peoples.

15-8-47.

— *The Mother.*

[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

NO.

FROM,

TO,

M. R. AVARI, [redacted]

[redacted] PRESIDENT, [redacted] Congress COMMITTEE,

NAGPUR, J

Dated Nagpur, the 19

Subject:--

NO.

FROM,

M. R. AVARI, [redacted]

[redacted] PRESIDENT, [redacted] Congress COMMITTEE,

NAGPUR, Town.

TO,

[illegible]

Dated Nagpur, the 1 [illegible] 19[illegible]

Subject:-- [illegible]

[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

44

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર સંચાલિત

પ્રભાકર

(સાપ્તાહિક) હવાડિયો ચકલો

સૂરત. તા. ૨૧-૮-૧૯૪૭

[illegible] બહેન,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

લિ. [illegible]

[illegible]

[illegible] ગુજરાત

તંત્રીસ્થાનેથી—

આ રાજદ્રોહ નથી?

જૂનાગઢ રાજ્યે પાકિસ્તાન સાથે જોડાણ જાહેર કરી અનેક નવા સવાલો ઊભા કર્યા છે. આ સવાલો પરત્વે આપણા સુયોગ્ય નેતાઓ ઝીણવટથી ધ્યાન આપી જ રહ્યા છે એ વિષે અમને શંકા નથી. ૮૫ ટકા હિંદુ વસતીવાળું, પાકિસ્તાનથી સેંકડો માઈલ દૂર, ચોમેર સંપૂર્ણ હિંદુ વસ્તી અને રાજ્યોથી છવાયલું સંસ્થાન પોતાની ભૌગોલિક પરિસ્થિતિનો વિચાર કર્યા વિના ઝંપલાવે એ પ્રશ્ન ગહન છે અને અનેક મુશ્કેલીઓ ઊભી કરશે. પણ તે વાત અમે રાજદ્વારી દૃષ્ટિથી અહીં છેડવા ઈચ્છતા નથી. અમારો સવાલ તો એ છે, કે આ રાજ્યમાં ભારતવર્ષમાં વસતો કોઈ પણ પ્રજાજન, કોઈ પણ સંસ્થા, કોઈ પણ અખબાર, જૂનાગઢનાં પગલાંને ટેકો આપે તો એ કાયદેસર રીતે બરાબર છે? આ દેશમાં વસતી એકેએક વ્યક્તિ કે સંસ્થાએ આ દેશની ઉન્નતિ પ્રગતિને જ ટેકો આપવો જોઈએ એ નિર્વિવાદ છે. તેને બદલે બીજા, જુદા, નોખા અને આજની દૃષ્ટિએ સ્પષ્ટપણે હરીફ, સાર્વભૌમ દેશને ટેકો આપવાની પ્રવૃત્તિ બરાબર છે? વાજબી છે? કાયદેસર છે? જૂનાગઢ, બજાણા કે માણવદરે પાકિસ્તાનમાં જોડાવું જોઈએ એવી જાતની હિમાયત કરવાનો આ દેશના કોઈપણ વતનીને હક નથી, ન હોઈ શકે એમ અમે માનીએ છીએ. આ દેશના પ્રત્યેક વતનીની ફરજ આ દેશની ઉન્નતિ ઈચ્છવાની જ હોઈ શકે—ન અન્ય દેશની. કોઈ અન્ય દેશમાં ધરતીકંપ કે આગ થયાં હોય તો દયાદૃષ્ટિએ ત્યાં લાખ બે લાખ રૂપિયા મોકલવાની વાત હોય તો તે બરાબર છે. પણ રાજકીય દૃષ્ટિએ આપણો દેશ નબળો પડે ને બીજો સાર્વભૌમ દેશ બળવાન બને એવા કોઈ પણ પગલાને આ દેશના કોઈ પણ વતનીથી ટેકો આપી શકાય નહિ એમ અમને લાગે છે. નાગરિક દૃષ્ટિએ એ દેશનો તથા રાજનો દ્રોહ નથી? સરકારે આ સંબંધમાં કાયદાની સમજ ચોકખી કરવી જોઈએ—તાકીદે કરવી જોઈએ. અમે મધ્યસ્થ સરકારને તથા પ્રાંતિક સરકારને—બંનેને આ વાત તુરત જ ધ્યાનપર લેવા વિનવીએ છીએ.

વગેરે પ્રકાશનોએ સ્વદેશી અને બહિષ્કારની ઘોષણાઓ ઠેરઠેર ચકલેચૌટે કરી; રક્ષાબંધન, પ્રતિજ્ઞાગ્રહણ વગેરે દ્વારા આ આંદોલનોનો વેગ વધાર્યો. રાષ્ટ્રીય કબુ હેઠળ રાષ્ટ્રીય ધોરણે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ (National Education on National lines under National control ના પુકારો બંગાળમાં ચોમેર ફેલાયા અને રાષ્ટ્રીય કેળવણી આપતી શાળાઓની પ્રથમ શરૂઆત બંગાળે કરી. પુનામાં પણ લોકમાન્યે પોતાનો બનતો સાથ બંગભંગ સામેની ચળવળને આપ્યો. સરકારે ઉગ્ર બનતા રાજકીય, વાતાવરણને દાબી દેવા ચક્રો ગતિમાન કર્યાં અને પરિણામે બંગાળમાં પ્રથમ બોમ્બયુગ પ્રગટ્યો. અંગ્રેજ અધિકારીઓના છડેચોક ખૂન થવા લાગ્યાં. ખુદીરામ બોઝ નામના ૧૭ વર્ષના નવયુવાન એક હાથમાં ગીતા લઈ હસતા હસતા ફાંસીને લાકડે લટકયા. એમનાં આવા હિંસાના કૃત્યને ભલે આપણે અહિતકર, બાલીશ અને નિંદ્ય ગણીએ પણ દેશને અને ગીતા જેવા પુસ્તકો લખવાનો અવકાશ અને મોકો આપ્યો. શ્રી બિપિન પાલને બંગાળમાં રોઘ્યા અને લાલા લજપતરાયને દેશપાર કર્યા. આમ લાલ, બાલ અને પાલની ત્રિપુટીને તોડી નાંખી લાલા અજીતસિંહ જેલમાંથી નાઠા. હરદયાળ પણ પરદેશ ભાગ્યા. અરવિંદબાબુ તો અલીપોર કાવત્રાકેસમાં સંડોવાયા જ હતા. એઓ જેલમાંથી છટકી પોંડિચેરીમાં ભરાયા. ભરાયા તે ભરાયા જ. આજદિન સુધી મૌન રાખી તપ અને તપશ્ચર્યા હિંદ અને તથા સમગ્ર માનવજાતિના હિતાર્થે આદરી રહ્યા છે. અને હિંદના એક મહાન યોગી અને ફિલસુફ તરીકે જગવિખ્યાત છે. પણ રાજકીય ક્ષેત્રમાંથી એ સદાને માટે અલોપ થયા. આમ બધા જ જાણીતા ઉદ્દામવાદી કાર્યકરોને સરકારે ચાંપી દીધા. હિંસાના આંદોલનો દબાયા છતાં બંધ તો ન જ થયાં. અભિનવ ભારત સમિતિ દ્વારા નાશિકમાં જેકશન સાહેબનું ખૂન થયું અને પંજાબમાં બેચાર અધિકારી મરાયા. દમનનો અને રાજકીય કાર્ય આગળ ધપાવવા એમણે મવાળ અને જહાલ પક્ષને ભેગા કરવા પ્રયત્નો આરંભ્યા. સને ૧૯૧૪–૧૫માં બંને પક્ષો પાછા એક થયા. એ એકતા લાવવાનું માન એ સન્નારીને ફાળે જાય છે. મુસ્લિમ બિરાદરોને આપણી રાજકીય લડતમાં વધારે નજીક લાવવા મુસ્લિમ કાર્યકરો સાથે સફળ ધાલમેલ કરી. આટલેથી સંતોષ ન પામતાં મદ્રાસમાં એણે Common Weal નામનું અઠવાડિક અને New India દૈનિક કઢ્યાં અને તેમાં અંગ્રેજ સ્વભાવ અનુસાર અને આયરીશ ચીવટાઈથી રાજકીય ક્ષેત્રમાં લખાણો અને ભાષણો દ્વારા સતત કાર્ય ઉપાડયું. ડૉ. બેસંટેજ હોમ રૂલ લીગ નામની સંસ્થા કાઢી અને તેની શાખાઓ આખા દેશમાં કાઢવા પ્રબંધો કર્યા.

[અપૂર્ણ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA